

DRUŠTVENI STATUS ROLSOVE TEORIJE PRAVDE:

INTERVJU SA DR VELJKOM DUBLJEVIĆEM

U kojoj mjeri u Rolsovoj teoriji pravde kao nepristrasnosti konvergiraju filozofsko-liberalna tradicija i politička tradicija i institucionalni razvoj SAD?

Po mom mišljenju, Rolsova teorija sa jedne strane artikuliše liberalnu tradiciju političke filozofije i političke kulture u SAD, ali sa druge strane iskoračuje iz tog okvira sa konstruktivnim dopunama, kao i liberalno-demokratskim odgovorom na Marksovu kritiku nepravdi kapitalističkog društva. 'Princip razlike' daje tehnički odgovor na pitanje ispunjenja bazičnih ljudskih potreba, ali i jasnu normativnu osnovu za kritiku savremenog američkog društva.

Prvo pitanje nužno upućuje na drugo i odnosi se na recepciju Rolsovog djela kod različitih autora iz SAD i Evrope. Da li postoji bitna razlika u intenzitetu, strukturalnom tematizovanju u evaluaciji Rolsovog djela između autora iz SAD i Evrope?

Intenzitet i strukturalno tematizovanje korespondiraju sa obe strane Atlantika, ali se evaluacija Rolsovog doprinosa znatno razlikuje. Dominacija marksističkog nasleđa u evropskoj političkoj misli je dovela do mnogih kritika koje pokušavaju da Rolsov doprinos svedu na neoliberalnu apologiju kasnog kapitalističkog društva. Takav pristup u recepciji Rolsa ne postoji u SAD.

Kako biste prokomentarisali tvrdnju S. Frimana da je Rolsov uticaj bio izuzetan u akademskim krugovima, ali u potpunosti zanemaren van njih?

Donekle se slažem sa tom tvrdnjom. Naime, veoma dugo je Rolsov uticaj bio sveden na akademsku sferu, sa skoro zanemarljivom recepcijom u realnom političkom životu u SAD. Ipak, poslednjih godina se ta tendencija promenila: u javnom diskursu u SAD je (po mom mišljenju, zaslugom Rolsa i Normana Danijelsa) sada opšte mesto da je zdravstveni sistem nepravedan zato što zanemaruje primarna dobra za one u najnepovoljnijem položaju. Relativni uspeh američkog senatora iz Vermona Bernija Sandersa i političara u Kongresu koji su bliski Sandersu pokazuje da se politička kultura

SAD polako menja.

Kakve je posljedice po razvoj političke teorije imalo Rolsovo uvjerenje da moral i politika nisu nužno nesaglasni?

Po mom mišljenju, politička teorija je dugo bila dominirana real-politikom, dok su etički pristupi bili smatrani za naivne želje filozofa. Zahvaljući Rolsu, svi koji se bave političkom teorijom, bilo da su disciplinarno situirani u političkoj nauci, sociologiji, psihologiji ili filozofiji, ozbiljno uzimaju moralne osnove demokratskog društvenog poretka.

Kako biste ocijenili značaj i mjesto Rolsovog koncepta redistributivne pravde u kontekstu liberalne političke tradicije?

Liberalna politička tradicija, kao uostalom i socijalistička i konzervativna, uzdrmane su Rolsovom teorijom. Da parafraziram Nozika, svi koji žele da se bave pitanjem pravde sada ili polaze od Rolsove teorije ili je (implicitno ili eksplicitno) kritikuju.

U kontekstu političke teorije, da li bismo mogli da govorimo o nekom minimalnom (moralnom) i političkom konsenzusu na kojem su konstituisana politička društva u našem regionu?

Region Balkana nažalost ima nasleđe viševekovnih stranih okupacija, tako da je politička kultura (po mom mišljenju) opterećena shvatanjem države kao nečeg nametnutog, čak neprijateljskog ili tuđeg, a ne javnim dobrom. Dakle, na nivou psihologije pojedinaca koji žive u društvima Balkana nije dovoljno zastupljeno shvatanje društvenih institucija kao zajedničkog dobra i preduslova bilo kakvog individualnog dobra.

Kada govorimo o regionalnim izazovima pravde, gdje vidite neuralgične tačke i koje su posljedice?

Neuralgična tačka svih društava na Balkanu je kratkoročno donošenje odluka: Rolsovi akteri u prvobitnom položaju simuliraju nezainteresovane racionalne donosioce odluka koji su veoma svesni da ih donete odluke dugo-ročno obavezuju. Relevantni akteri na području Balkana nažalost prihvataju suviše velike gubitke svih zarad manjeg dobitka pojedinaca.

Razgovarao: Aleksandar Vučković